

DIERENARTSEN | VÉTÉRINAIRES
ZONDER GRENZEN | SANS FRONTIÈRES
BELGIUM

JUNI 2014

DZG Policy Brief

Nr 2

OP DE MELKWEG IN HET ZUIDEN

© Tim Dirven

- Ongeveer 1 miljard mensen in het Zuiden leven op een boerderij met melkvee, een kleinschalige boerderij of zijn landloze boeren die één of meerdere dieren houden (FAO, 2013). 85% van alle kleinschalige boeren houdt melkkoeien, geiten of schapen. Kleinschalige melkveehouderij draagt bij tot voedselzekerheid en voorziet hen van een stabiel inkomen.
- Om de kleinschalige melkproductie in het Zuiden te optimaliseren:
 - dienen (inter)nationale overheden een gunstig klimaat te scheppen voor de ontwikkeling van de kleinschalige zuivelketen om zo bij te dragen tot voedselsoevereiniteit
 - is het noodzakelijk melkveehoudersorganisaties en coöperatieven van zuivelverwerkers te versterken en hen de kans te geven om het beleid mee vorm te geven
 - dient de lokale infrastructuur voor het verzamelen, opslaan en verwerken van melk te worden ontwikkeld en uitgebouwd
 - moeten lokale en internationale melkverwerkingseenheden in het Zuiden worden aangemoedigd om meer lokale melk in het productieproces te gebruiken

De productie en consumptie van melk en zuivelproducten zit in de lift. De productie nam de afgelopen decennia sterk toe en door de stijging van de inkomens, verstedelijking en andere sociale en culturele factoren zal de vraag naar melk en zuivelproducten blijven groeien (FAO, 2013). Deze stijging is echter vooral een gevolg van de sterke groei van de zuivelproductie en -consumptie in een aantal landen in Zuidoost-Azië, India en China. In vele andere regio's in het Zuiden – zoals in Sub-Sahara-Afrika – bleef de zuivelproductie en -consumptie vrijwel onveranderd. In sommige regio's nam ze zelfs af. De FAO schat dat in het Zuiden 1 miljard mensen op een landbouwbedrijf met melkvee leven, een kleinschalige boerderij hebben of landloze boeren zijn die één of meerdere dieren houden (FAO, 2013). Ze houden dieren in gemengde landbouwsystemen of als (semi-) nomadische veehouders. Kleinschalige melkveehouderij, als onderdeel van familiale veeteelt, draagt aanzienlijk bij aan het levensonderhoud van deze mensen en zorgt bovendien voor jobs (Schiere, J.B., Van Mierlo, J. 2010). Wereldwijd schat men dat voor elke 10 à 20 liter melk die verzameld, verwerkt en verhandeld wordt, er één nieuwe baan buiten het landbouwbedrijf ontstaat. Er wordt geschat dat wereldwijd 150 miljoen gezinnen (of ongeveer 750 miljoen mensen) aan melkproductie doen (FAO, 2010). Kleinschalige zuivelproductie zorgt in het Zuiden niet alleen voor voedselzekerheid, ze is ook erg

© DZG, 2014

Dierenartsen Zonder Grenzen
Paul Deschanellaan 36 -38
B-1030 Brussel
BELGIË

T + 32 (0)2 539 09 89
F + 32 (0)2 539 34 90

info@vsf-belgium.org
www.dierenartsenzondergrenzen.be

Foto's : © Raymond Dakoua,
© Tim Dirven, © Roger Job

belangrijk voor toegang tot kwaliteitsvolle voeding. Volgens het Agricultural Investment Sourcebook van de Wereldbank is kleinschalige zuivelproductie een belangrijke en doeltreffende voedingsbron voor 300 miljoen mensen in armoede ter wereld. Een glas van 200 ml melk per dag voorziet een vijfjarig kind in 21% van zijn dagelijkse eiwitbehoefte en 8% van zijn dagelijkse calorie-inname.

Hoewel de kleinschalige melkveehouderij in het Zuiden veel voordelen biedt, staat ze nog steeds voor heel wat specifieke uitdagingen met betrekking tot productie, vermarkting en consumptie. Een gebrekkige toegang tot veevoer, krediet, diergeneeskundige zorgen en markten beperkt de productie. Als gevolg van een doorgedreven liberalisering kent de kleinschalige zuivelproductie in het Zuiden bovendien een gebrek aan investeringen in kleinschalige productie en lokale inzamel- en verwerkingseenheden. Dit leidt tot een beperkte lokale melkproductie waardoor import van melkpoeder noodzakelijk is om aan de stijgende – voornamelijk stedelijke – vraag te voldoen. Duidelijke strategieën die organisaties en coöperatieven van melkproducenten, -ophalers en -verwerkers versterken, die alle belanghebbenden in de keten met elkaar verbinden en die op een duurzame manier investeren in kleine en middelgrote inzamel- en verwerkingspunten zijn essentieel om het potentieel van de kleinschalige zuivelproductie in het Zuiden maximaal te benutten.

STIJGENDE CONSUMPTIE VAN MELK EN ZUIVELPRODUCTEN

De productie en consumptie van melk evolueert in stijgende lijn. Wereldwijd worden melk en zuivelproducten steeds belangrijker in het voedingspatroon van de mensen. Recent onderzoek van de FAO toont aan dat de dagelijkse energie-inname per hoofd van de bevolking in het Zuiden tussen 1961 en 2007 sterk is toegenomen (FAO, 2013). Ze benadert nu de gemiddelde dagelijkse energie-inname in de landen in het Noorden. De consumptie van melk en zuivelproducten lijkt daarbij een belangrijke rol te spelen: tussen 1961 en 2007 is ze in het Zuiden bijna verdubbeld.

Er zijn echter sterke regionale verschillen. De melkconsumptie is het meest toegenomen in China en in Oost- en Zuidoost-Azië, met jaarlijkse groeicijfers tussen 7 en 9,7% voor de periode 1987-2007 (FAO, 2013). Ook op het vlak van melkproductie groeit Azië zeer sterk, met als koploper India dat in 2013 verantwoordelijk was voor 16% van de wereldwijde melkproductie. Er wordt bovendien verwacht dat melk- en zuivelproductie in het Zuiden – met India en China op kop – nog sterker zal toenemen en dat zij tegen 2020 zullen verantwoordelijk zijn voor de helft van de wereldwijde melkproductie (OCDE/FAO, 2011). Elders in het Zuiden ging de melkconsumptie er ook op vooruit, zoals in Brazilië waar voor de periode 1987-2007 een jaarlijkse groei van 1,7% werd opgetekend. De grote uitzondering is Sub-Sahara-Afrika waar de consumptie van melk tijdens dezelfde periode daalde met een jaarlijkse negatieve groei van -0,2% (FAO, 2013). In het Noorden is de melkconsumptie tussen 1987 en 2007 ook nauwelijks gestegen: van een jaarlijkse melkconsumptie van 22,1 kg per persoon in 1987 tot 22,4 kg in 2007.

De stijgende consumptie van melk en zuivelproducten in het Zuiden valt te verklaren door een aantal economische, demografische en sociaal-culturele factoren. Ten eerste hebben **gestegen inkomens** een enorme impact gehad op de stijgende uitgaven voor zuivelproducten. Een kleine toename in inkomen leidt meestal tot een sterke stijging van de uitgaven voor dierlijke producten zoals melk en vlees. Hier zijn grote regionale verschillen waarneembaar. Inkomensgroei in landen met lage

© Tim Dirven

inkomens heeft bijvoorbeeld een veel groter effect op de vraag naar melk en zuivelproducten dan inkomensgroei in landen met hoge inkomens. Zo is in veel Aziatische landen de vraag naar melk en zuivelproducten gestegen omdat mensen een groter deel van hun inkomen besteden aan dierlijke producten. Ten tweede zorgt de toenemende **verstedelijking** in het Zuiden voor een stijgende consumptie van melk en zuivelproducten. Verstedelijking duwt de vraag naar dierlijke producten omhoog doordat stedelingen een voorkeur hebben voor snelle en bereide voedingsproducten zoals zuivelproducten (Gerosa, S. et al., 2012). Tot slot spelen ook **sociale en culturele factoren** een belangrijke rol. In Japan bijvoorbeeld ligt de consumptie van melk en zuivelproducten veel lager dan in een aantal andere landen met vergelijkbare, hoge inkomens. In het algemeen zit de consumptie van melk en zuivelproducten in de lift, hoewel er aanzienlijke verschillen bestaan tussen regio's en continenten.

Ondanks de duidelijke onderlinge verschillen blijkt dat de wereldwijde consumptie en productie van melk stijgt en dat deze trend zich de komende jaren zal doorzetten. Tezelfdertijd blijft de wereldbevolking in hoog tempo aangroeien: tegen 2050 zal de wereldbevolking naar verwachting 9,1 miljard mensen bedragen (FAO, 2009), van wie 70% in steden zal wonen. Een groot deel van deze mensen zal ook melk en zuivelproducten consumeren. De uitdaging bestaat erin om een beleid uit te werken dat duurzame melk- en zuivelproductie promoot

en ondersteunt en een duurzame consumptie van melk en zuivelproducten mogelijk maakt voor iedereen.

KLEINSCHALIGE MELKVEEHOUDERIJ IN HET ZUIDEN

In het Zuiden houden ongeveer 1 miljard mensen melkvee, hebben een klein landbouwbedrijf of zijn landloze boeren die één of meerdere dieren houden (FAO, 2013). Schattingen tonen aan dat ongeveer 85% van hen koeien of kleine herkauwers voor melk houdt, terwijl anderen ook kamelen, buffels, paarden of ezels melken. Afhankelijk van hun cultuur en gewoontes melken mensen verschillende dieren, van groter vee tot kleine, goedkopere herkauwers zoals geiten. In 2010 meldde de FAO dat 150 miljoen landbouwersgezinnen – of ongeveer 750 miljoen mensen – betrokken zijn bij melkproductie. De meerderheid daarvan woont in het Zuiden en doet aan kleinschalige melkveehouderij die deel uitmaakt van de familiale veeteelt (VSF-DZG, 2014). Deze kleine boeren spelen een cruciale rol in het lokaal verstrekken van melk- en zuivelproducten.

Lokale kleinschalige melkproductie kan een belangrijke rol spelen om tegemoet te komen aan de lokale vraag naar melk en zuivel en **om problemen zoals ondervoeding en armoede aan te pakken** (FAO, 2013). De dieren van kleinschalige en familiale veehouders in het Zuiden zijn belangrijk omdat ze dierlijke producten zoals melk en vlees leveren, maar tevens omdat ze zorgen voor diensten zoals trekkracht op het veld en bemesting van gewassen. Deze diensten zijn belangrijk om de landbouwproductie te verbeteren en om zo het huishoudinkomen te verhogen (Corniaux, C., et al 2013). Zuivelproductie draagt ook bij aan het gezinsinkomen en is een stabiele bron van inkomsten. Melk kan immers dagelijks geproduceerd en verkocht worden. Melkproductie is echter zelden de voornaamste reden waarom kleinschalige boeren in het Zuiden dieren houden (Corniaux, C., et al 2013). Andere redenen voor het houden van vee zijn eerder sociaal, zoals voor culturele redenen (als bruidsschat) en het sociale aanzien; of voor het gebruik van vee als spaarpot.

Kleinschalige melkveehouderij **creëert** ook **jobs** voor (mobiele) handelaars, transportbedrijven, verwerkers, enz. Wereldwijd schat men dat voor elke 10 à 20 liter melk die verzameld, verwerkt en verhandeld wordt, er één nieuwe baan buiten het landbouwbedrijf ontstaat. In het Zuiden staan vrouwen vaak in voor de kleinschalige melkproductie en voor de verwerking en vermarkting van zuivelproducten. De rol van vrouwen bij kleinschalige zuivelproductie in het Zuiden varieert van land tot land en er zijn grote verschillen. De onderlinge verhouding tussen man en vrouw is van groot belang voor

kleinschalige melkproductie en verdient speciale aandacht bij het ontwerpen van een beleid en het ontwikkelen van programma's ter ondersteuning van de kleinschalige zuivelketen in het Zuiden.

Kleinschalige melkproductie zorgt niet alleen voor nieuwe banen en extra inkomsten, het draagt ook sterk bij tot **voedselzekerheid**. Melkconsumptie is belangrijk voor het **aanpakken van ondervoeding**. Het houden van melkvee maakt zuivelproducten beschikbaar en toegankelijk voor een groot deel van de bevolking. Hoewel de melk gedeeltelijk wordt verkocht of geruild voor andere levensmiddelen, consumeren familiale melkboeren in het Zuiden een groot deel van hun eigen melk (Otte et al., 2013). Bij kleinschalige melkproductie gebruikt men meestal gras, oogstresten en agro-industriële bijproducten als voer voor het melkvee, waardoor de melkproductie geen producten gebruikt die ook voor menselijke consumptie kunnen dienen, zoals soja, mais en graan. Kleinschalige melkproductie is ook van belang voor de toegang tot voedsel: wereldwijd worden melkproducten geproduceerd die langer kunnen worden bewaard en die dienen voor consumptie in de winter en tijdens het droge seizoen.

Melk en zuivelproducten zijn **voedzaam** en een duurzame melk- en zuivelconsumptie maakt deel uit van een gezond voedingspatroon (Otte et al., 2013). Melk is een zeer belangrijke bron van eiwitten, vooral voor wie het meeste nood heeft aan kwaliteitsvol voedsel, zoals jonge kinderen, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en mensen met Hiv of Aids. Zuivelconsumptie levert een belangrijke bijdrage aan een verbeterde voeding bij kinderen en is een belangrijk onderdeel van de strijd tegen ondervoeding. Consumptie van melk en zuivelproducten heeft bovendien een positief effect op de cognitieve ontwikkeling. In sommige

© Raymond Dakoua

regio's, zoals de droge en semi-droge gebieden in Afrika – ongeveer 43 % van het Afrikaanse landoppervlak met 325 miljoen inwoners – zijn dierlijke producten zoals zuivel en vlees vaak de enige bron van eiwitten wanneer het land te droog is om er eiwithoudende gewassen op te verbouwen (UNCCD, 2009). Bij gemeenschappen van nomadische en semi-nomadische veehouders is de consumptie van melk cruciaal. Uit een studie die werd uitgevoerd in 2009 bij nomadische veehouders in Ethiopië en Somalië blijkt dat de gemiddelde hoeveelheid melk die een kind van 1 jaar oud tijdens het regenseizoen consumeert, zorgt voor twee derde van de noodzakelijke energie-inname en voor 100 % van de hoeveelheid eiwitten die een kind van die leeftijd nodig heeft (Sadler, K., Catley, A. 2009). Naast eiwitten bevatten melk en zuivelproducten ook koolhydraten en vetten die een belangrijk onderdeel vormen van de dagelijkse voedselbehoefte. Melk

© Roger Job

bezit tevens calcium en vitamines die zeer belangrijk zijn voor de groei van het kind (Gerosa, S., et al, 2012).

Globaal gezien biedt kleinschalige melkproductie tal van mogelijkheden door het grote aantal kleinschalige melkveehouders, de duurzame manier waarop dierlijke levensmiddelen in een dergelijk systeem worden geproduceerd en haar bijdrage aan voedselzekerheid. Kleinschalige melkproductie, als onderdeel van familiale veeteelt, moet daarom worden ondersteund. Er is bijgevolg nood aan een beleidskader dat deze manier van produceren/leven promoot. Ondanks de talrijke voordelen staat de kleinschalige melk- en zuivelproductie in het Zuiden immers nog steeds voor heel wat uitdagingen.

UITDAGINGEN VOOR DE MELKKETEN IN HET ZUIDEN

Een eerste reeks uitdagingen voor een optimale ontwikkeling van de melkketen situeert zich op het **productieniveau**. Kleinschalige zuivelproductie in het Zuiden vindt gewoonlijk plaats in gemengde landbouwsystemen en (agro-) pastorale systemen (ILRI, 2008). Terwijl die eerstgenoemde vooral gebaseerd is op de integratie van gewassen- en veeteelt, is (agro-)pastorale veeteelt eerder gestoeld op mobiliteit, waarbij herders rondtrekken naargelang de beschikbaarheid van grasland en water: Deze (agro-)pastorale systemen zijn vooral te vinden in droge en semi-aride gebieden die grote delen van de aarde bedekken. Beide productiesystemen staan voor gelijkaardige uitdagingen. Allereerst gaat het om een reeks uitdagingen met betrekking tot de **toegang tot voer en water** (Corniaux et al, 2013). In (agro-)pastorale productiesystemen worden dieren voornamelijk gevoed met water en grasland en in mindere mate ook met oogstresten, zoals het geval is bij gemengde kleinschalige melkveebedrijven. Water is erg belangrijk voor melkproductie, aangezien melk voor 87 % uit water bestaat.

Voor elke liter melk die een koe produceert, moet ze elke dag minstens 4 à 8 liter water drinken. De toegang tot water en voer is ook afhankelijk van het **seizoen** (IIED, 2010). Tijdens het natte seizoen is er meer grasland, waardoor de melkproductie hoger is. Tijdens het droge seizoen is melkproductie enkel mogelijk als

de dieren extra voer krijgen. Toegang krijgen tot grasland wordt ook steeds moeilijker door onder andere klimaatverandering en concurrentie met andere vormen van landgebruik zoals landbouw, mijnbouw, wildlife en toerisme (Rivera-Ferre, 2012). Naast een moeilijke toegang tot veevoer kennen kleinschalige melkproducenten in het Zuiden ook moeilijkheden bij de **toegang tot diensten** die een positieve invloed op hun productie hebben. Een betere toegang tot diergeneeskundige zorgen en krediet zou de kleinschalige zuivelproductie ongetwijfeld een boost geven (FAO, 2013). Andere maatregelen, zoals een beter kuddebeheer om de vruchtbaarheid te verhogen, hebben ook een positieve invloed op de melkproductie.

Een tweede reeks uitdagingen vinden we bij de **vermarktning van melk en zuivelproducten**.

Allereerst wordt melk- en zuivelproductie in het Zuiden niet altijd beschouwd als een commerciële

activiteit, maar eerder als een bijproduct van de veehouderij (Corniaux et al., 2013). Melk wordt bijgevolg veelal geconsumeerd binnen het gezin. Een tweede kwestie is het **gebrek aan infrastructuur voor het inzamelen**, opslaan en verwerken van lokale melk. Om lokaal geproduceerde melk ten volle te kunnen valoriseren, zijn investeringen in elektriciteit, wegen en in opslag- en verwerkingscapaciteit van lokale inzamelpunten noodzakelijk; alsook ondersteuning van organisaties en coöperatieven van melkproducenten en melkophalers. Door een gebrek aan investeringen wordt de lokale melk in het Zuiden soms weggegooid, een gevolg van een gebrekkige capaciteit voor het verzamelen, opslaan en verwerken van grotere hoeveelheden melk. Dit gebeurt eerder tijdens het regenseizoen, wanneer de melkproductie aanzienlijk groter is dan tijdens het droge seizoen (Schiere, J.B., Van Mierlo, J. 2010). Dit is ook vaak een gevolg van gebrekkige investeringen in de organisatie van de zuivelsector, met name in melkcoöperatieven en producentenorganisaties die verantwoordelijk zijn voor het verzamelen en verwerken van de melk. Dat gebrek aan investeringen in de lokale structuren doet de prijs van lokale melk stijgen en maakt ze duurder in vergelijking met geïmporteerde melk uit Zuid-Amerika, Nieuw-Zeeland en Europa. Deze situatie vormt een derde uitdaging voor de melkketen in het Zuiden, namelijk de **concurrentie tussen lokale en geïmporteerde melk** (Corniaux, 2012).

De afgelopen decennia werd in het Zuiden vaak melkpoeder geïmporteed om de stijgende vraag naar melk en zuivelproducten bij te houden. Hierdoor heeft zich een hele zuivelindustrie ontwikkeld die voornamelijk werkt met geïmporteed melkpoeder en die het levensonderhoud van veel mensen verzekert. Over het algemeen maakt deze industrie eerder gebruik van geïmporteerde melk dan lokale melk omdat lokale melk vaak duurder is, een seizoensgebonden karakter heeft, ver van de stedelijke centra wordt geproduceerd en omdat men weinig vertrouwen heeft in de hygiëne van het productieproces. Tijdens het droge seizoen gebruiken zelfs de lokale verwerkingseenheden - die normaalgezien met lokale melk werken - regelmatig geïmporteed melkpoeder om de plaatselijke vraag naar zuivelproducten te kunnen volgen (Corniaux, 2013). Doordat het Zuiden snel verstedelijkt, neemt

de vraag naar zuivel toe. De lokale melkproductie kan die vraag moeilijk bijhouden. De import van melkpoeder is daarom noodzakelijk om gelijke tred te houden met de vraag in de steden. De invoer van grote hoeveelheden melkpoeder is een direct gevolg van gebrekkige investeringen in de lokale melkproductie na jaren van liberalisering in de zuivelsector.

De import van melkpoeder leidt ons naar een aantal uitdagingen die samenhangen met **melkconsumptie**. Veel stedelijke consumenten in het Zuiden kopen liever zuivelproducten die gemaakt zijn met geïmporteerd melkpoeder omdat deze goedkoper zijn (Broutin et al., 2007). Lokale zuivelproducten zijn vaak duurder, onder meer omdat de kosten om de melk op te halen zeer hoog liggen. Lokale melk wordt meestal verwerkt door kleine melkverwerkingsbedrijfjes die – al dan niet terecht – een twijfelachtige reputatie hebben op het vlak van hygiëne. Over het algemeen hebben ze ook niet hetzelfde marketingbudget als grotere verwerkingsbedrijven om hier tegenin te gaan. Mensen zijn er daarom vaak van overtuigd dat de hygiëne- en gezondheidsvoorwaarden voor lokale melk niet zo streng zijn als die voor geïmporteerde melk.

Deze uitdagingen met betrekking tot productie, vermarkting en consumptie van lokale melkproducten afkomstig uit kleinschalige productiesystemen, dienen op een holistische en coherente manier te worden aangepakt. De kwaliteit en kwantiteit van de lokale melkproductie moet verbeteren, maar de productie moet ook doorheen het jaar stabiel blijven. Als men verder wil nadenken over vermarkting van lokale melkproducten, dan moet de invloed van de seizoenen op de productie eerst afgezwakt worden.

EEN GUNSTIG KLIMAAT VOOR KLEINSCHALIGE MELKPRODUCTIE EN -CONSUMPTIE IN HET ZUIDEN

Als men een gunstig socio-economisch klimaat wil creëren voor kleinschalige lokale melkproductie in het Zuiden, moet deze worden gestimuleerd en moet de afhankelijkheid van de import van melkpoeder verminderen. Verschillende maatregelen kunnen worden genomen om dat proces te verbeteren en versnellen, maar ze dienen allemaal deel uit te maken van een holistische aanpak. Een eerste duidelijke stap is het **promoten en ondersteunen van verenigingen en coöperatieven van lokale kleinschalige melkproducenten en verwerkers** (Corniaux, et al. 2013). Kleinschalige melkveehouders en zuivelverwerkers in het Zuiden moeten nauwer betrokken worden bij het ontwerpen en ontwikkelen van strategieën en acties die de lokale kleinschalige zuivelontwikkeling promoten. Ze moeten worden betrokken bij het maken van beleid, programma's en acties die hen aangaan (AVSF, 2010). Ze hebben een positieve invloed op alle uitdagingen die hierboven vermeld staan en hebben vaak specifieke en doordachte ideeën over de ontwikkeling van 'hun' sector (Bill en Melinda Gates Foundation, 2012). Boerenorganisaties en coöperatieven bieden kleinschalige melkproducenten ook veel voordelen doordat ze het ophalen van de melk kunnen organiseren, de onderhandelingspositie van kleinschalige melkproducenten tegenover grote verwerkingsbedrijven kunnen verbeteren

© Raymond Dakoua

en doordat ze de producenten helpen om hun eigen verwerkingseenheden beter te beheren (Knips, V. 2005).

Het tweede en meest urgente probleem, is gelinkt aan de vermarkting van lokale zuivelproducten in het Zuiden (Corniaux, 2013). Het heeft geen zin om de kleinschalige lokale productie te optimaliseren vooraleer de huidige lokale productie kan vermarkt worden. **Grote investeringen in de verzamel-, opslag- en verwerkingscapaciteit van kleine en middelgrote lokale zuivelbedrijfjes** is essentieel voor het ontwikkelen van de kleinschalige melkproductie en -consumptie. Toegang tot energie is hiervoor noodzakelijk. Lokale inzamelpunten en verwerkingsbedrijfjes hebben elektriciteit nodig, zowel om de melk te kunnen koelen als voor de installaties om de melk te verwerken tot zuivelproducten. Er moeten tevens wegen gebouwd worden om het ophalen van de melk te vereenvoudigen en de stedelijke centra – met een hoge vraag naar melk en zuivel – te verbinden met de landelijke gebieden waar de melk wordt geproduceerd. Voor de rondtrekkende veehouders moeten duidelijke strategieën ontwikkeld worden om het volledige potentieel van hun melkproductie optimaal te benutten.

Ten derde zou men lokale verwerkingsbedrijven moeten aanmoedigen om **meer gebruik te maken van lokale melk in hun zuivelproducten**. Men moet lokale veehoudersorganisaties versterken en in contact brengen met lokale melkverwerkers in stedelijke en rurale gebieden opdat deze meer lokale melk zouden gebruiken. Internationale bedrijven die melkpoeder exporteren naar het Zuiden en lokale bedrijven die gebruik maken van geïmporteerde melk om zuivelproducten te produceren, moeten zich bewust worden van de vele mogelijkheden en socio-economische en ecologische voordelen van lokale melk. Dat zal hen stimuleren om te investeren in verwerking en vermarkting van lokale melk. Het is van cruciaal belang om alle belanghebbenden in de zuivelketen met elkaar in contact te brengen om zo de kleinschalige zuivelproductie en -consumptie te stimuleren in het Zuiden opdat ze bij zou kunnen dragen tot voedselsoevereiniteit. Ook **consumenten** zouden zich daarom ten volle bewust moeten worden van de vele voordelen van consumptie van lokale melk en zuivel.

© Raymond Dakoua

TER CONCLUSIE

Ondanks een duidelijke toename van de melkproductie en melkconsumptie wereldwijd staat deze evolutie in vele landen in het Zuiden nog in de startblokken. Tegelijk is een groot deel van de mensen in ontwikkelingslanden betrokken bij zuivelproductie, via gemengde bedrijven of via (agro-)pastorale landbouwsystemen. Kleinschalige melkveehouderij in het Zuiden helpt mensen in hun levensonderhoud te voorzien, creëert banen en verbetert voedselsoevereiniteit. Uitdagingen met betrekking tot productie, vermarkting en consumptie van lokale melk uit kleinschalige productiesystemen staan het maximaal benutten van deze troeven echter in de weg. Bijgevolg is er nood aan een duidelijk beleid en acties ten voordele van de kleinschalige melkveehouderij. Het betrekken van organisaties en coöperatieven van melkveehouders, ophalers en verwerkers bij het uitwerken van het beleid is dé sleutel tot de optimalisering van de kleinschalige zuivelproductie in het Zuiden. De organisaties en coöperatieven dienen steeds nauwer betrokken te worden bij het uittekenen van het nationale landbouw- en ontwikkelingsbeleid. Lokale en nationale overheden, particuliere melkverwerkers en internationale ontwikkelingsorganisaties hebben er belang bij coherente strategieën vast te leggen en actie te ondernemen om kleinschalige melkproductie in het Zuiden te stimuleren. Lokale overheden moeten mensen bewustmaken voor het belang van consumptie van lokale melk en investeren in bewustmakingscampagnes die het probleem aanpakken.

Bronvermelding

AVSF (2010). Filière lait local en Afrique de l'Ouest roles des OPR des petits et moyens éleveurs dans la pleine expression de son potentiel. Actes de l'atelier tenu à Bamako du 15 au 17 septembre 2010 70p. • Bill and Melinda Gates Foundation (2012). East Africa Dairy Development Project. Profiles of Progress. Global Development Program. 2p. • Broutin, C., Duteurtre, V., Tandia, A., Touré, B., François, F. (2007). Accroissement et diversification de l'offre de produits laitiers au Sénégal : la bataille industrielle du lait en poudre à Dakar et des minilaiteries à la conquête des marchés des villes secondaires. • Revue d'Élevage et de Médecine Vétérinaire des Pays Tropicaux 60 : 11-9. • Corniaux, C., Vatin, F., Véronique, A. (2012). Lait en poudre importé versus production locale en Afrique de l'Ouest: vers un nouveau modèle industriel ? Cahiers Agricoles, vol. 21, n8 (1). P.18-24 • Corniaux, C., Duteurtre G. (2013). Etude relative à la formulation du programme d'actions détaillé de développement de la filière lait en zone UEMOA. CIRAD. 75p. • FAO (2009). Global Agriculture towards 2050. Report of the High Level Expert Forum in Rome 12-13 October 2009, 4p. • FAO (2013). Milk and dairy products in Human nutrition. 404p. • Gerosa, S., Skoet, J. (2012). Milk availability. Trends in production and demand and medium-term outlook. ESA Working paper No.12-01. FAO. 40p. • IIED (2010). Modern and mobile. 92p. • ILRI (2008). Dairy development for the resource poor part 2: Kenya and Ethiopia Dairy Development Case Studies. Pro-Poor livestock Policy Initiative. 52p • Knips, V. (2005). Developing countries and the global dairy sector: Part 1 global overview. Pro-Poor Livestock Policy Initiative Working Paper nr. 30. FAO. 58p. • Otte, A., Costales, J., Dijkman, U., Pica-Ciamarra, T., Robinson, V., Ahuja, C., Ly et D. Roland-Holst. 2013. *Le développement du secteur de l'élevage pour la réduction de la pauvreté: perspectives économique et politique - Les nombreuses vertus de l'élevage*. FAO. 186p. • Rivera-Ferre, M.G., Lopez-i-Gélats, F. (2012). The role of small-scale livestock farming in climate change and food security. VSF-Europa. 146p. • Sadler, K. and Catley, A. (2009). Milk Matters: the role and value of milk in the diets of Somali pastoralist children in Liben and Shinile, Ethiopia. Feinstein International Center, Tufts University and Save the Children. 35p. • Schiere, J.B., Van Mierlo, J. (2010). Livestock and Livelihood, changes and choices. Heifer Nederland. 82p. • UNCCD (2009). Climate change in the African drylands: options and opportunities for adaptation and mitigation. 58p. • VSF-DZG (2014). Livestock 2.0: livestock family farming systems. 4p.

